

POROČILO O PROSTORSKEM RAZVOJU 2024

Povzetek poročila — ključni dejavniki in
trendi prostorskega razvoja

POROČILO O PROSTORSKEM RAZVOJU 2024

Naročnik: Republika Slovenija – Ministrstvo za naravne vire in prostor, Dunajska cesta 48, 1000 Ljubljana

Pogodba: 2550-20-510024 Priprava poročila o prostorskem razvoju 202, predstavnik naročnika mag. Tomaž Miklavčič

Avtorji Poročila o prostorskem razvoju 2024:

– Urbanistični inštitut RS:

dr. Igor Bizjak
Boštjan Cotič
dr. Damjana Gantar
mag. Andrej Gulič
dr. Barbara Goličnik Marušić
Simon Koblar
Jana Kozamernik
Barbara Mušič
dr. Sabina Mujkič
doc. dr. Matej Nikšič
prof. dr. Boštjan Kerbler
dr. Liljana Jankovič Grobelšek
Robi Koščak
Rok Brišnik
Jakob Kmetič

– ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika:

izr. prof. dr. Matija Zorn
doc. dr. Blaž Komac
doc. dr. Rok Ciglič

– Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo:

izr. prof. dr. Samo Drobne

Avtor povzetka Poročila o prostorskem razvoju 2024:

– Ministrstvo za naravne vire in prostor, Direktorat za prostor in graditev:
mag. Tomaž Miklavčič

Uredniki: dr. Igor Bizjak, dr. Liljana Jankovič Grobelšek, mag. Tomaž Miklavčič

Lektoriranje: Nina Novak

Izjava o omejitvi odgovornosti: Stališča, predstavljena v tem poročilu, so stališča avtorjev in ne izražajo nujno mnenja naročnika.

Ljubljana, 2025

Povzetek poročila — ključni dejavniki in trendi prostorskega razvoja

(Prazna stran)

Seznam grafikonov

Grafikon 1: Prikaz spremembe dejanske rabe prostora za izbrane kategorije dejanske rabe za Slovenijo v obdobju 2020–2024 (vir: Evidenca dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, MKGP, 2024, https://rkg.gov.si/arhiv/RABA_Verzije/index.html)	18
Grafikon 2: Deleži posameznih kategorij osnovne namenske rabe prostora na podlagi podatkov sprejetih občinskih prostorskih načrtov za statistične regije za leto 2024 (vir: podatki MNVP, 2024).....	20
Grafikon 3: Število izdanih GD za stanovanjske in nestanovanjske stavbe po statističnih regijah za leto 2023 (vir: SURS, 2024).....	21

Seznam slik

Slika 1: Gostota objektov na km ² na območjih največje nevarnosti proženja zemeljskih plazov v Sloveniji za leto 2023 (vir: GURS, GIAM, 2024).....	10
Slika : Gostota objektov na km ² na območjih velike in srednje poplavne nevarnosti v Sloveniji za leto 2024 (vir: GURS, DRSV, 2024)	11
Slika : Sprememba v gostoti poselitve po občinah v letu 2024 glede na leto 2017 (vir: SURS, 2024)	14
Slika : Razlika med FUO urbanih središč prve ravni med letoma 2015 in 2023 po SPRS 2050 (vir: Drobne, 2024).....	15
Slika : Indeks delovne migracije v občinah v letu 2023 (vir: SURS, 2024)	23

Seznam preglednic

Preglednica 1: Medobčinski selitveni saldo po mestnih občinah v letih 2023 in 2024 (vir: SURS, 2024, lastni preračun)	13
Preglednica 2: Selitveni saldo s tujino po statističnih regijah v obdobju 2019–2023 (vir: SURS, 2024).....	14
Preglednica 3: Ocena nepozidanih stavbnih zemljišč v m ² /prebivalca v statističnih regij za leto 2024 (vir podatkov: MNVP, SURS 2024)	19
Preglednica 4: Število dokončanih stanovanj po številu sob v Sloveniji v obdobju 2015–2023 (vir: SURS, 2024).....	22

KLJUČNI DEJAVNIKI IN TRENDI PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE – POVZETEK POROČILA O PROSTORSKEM RAZVOJU 2024

1 Namen poročila

Z načrtovanjem prostorskega razvoja usmerjamo človekove dejavnosti in spreminjanje prostora zaradi razvojnih in varstvenih interesov, spreminjanje prostora pa poteka zaradi naravnih procesov ter tudi zaradi človekovih neposrednih in posrednih posegov v prostor. **Poročilo o prostorskem razvoju 2024** (v nadaljevanju: poročilo) je tretje poročilo o prostorskem razvoju.¹ V njem so navedene informacije o trendih prostorskega razvoja, ključnih razvojnih izzivih in doseganju ciljev prostorske politike v obdobju 2019–2024. Poznavanje prostorskih trendov in prostorskih razvojnih izzivov omogoča odgovorno in strateško usmerjanje prihodnjega razvoja ter prilagajanje politik in ukrepov na podlagi aktualnih razmer in potreb. To vodi k bolj trajnostni, konkurenčni in vključujoči družbi ter usmerjanju razvoja k iskanju ravnovesja med potrebami prebivalstva in gospodarstva in omejitvami prostora.

Cilji in usmeritve za prostorski razvoj države so določeni v Resoluciji o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50), ki jo je leta 2023 sprejel Državni zbor Republike Slovenije. Vključuje vizijo in koncept prostorskega razvoja ter podpira razvojno paradigmo prostorske kohezije, s katero se zagotavlja uravnotežen, skladen in trajnosten razvoj vseh območij. ReSPR50 poudarja pomen sodelovanja in aktivnega vključevanja deležnikov in javnosti v procese urejanja prostora, kar krepi prostorsko učinkovitost in identiteto. ReSPR50 nadgrajuje cilje, opredeljene v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije iz leta 2004, obravnava ključne razvojne izzive, prinaša večjo povezanost prostorskih sistemov v enoten razvojni koncept ter vključuje trajnostne vidike in kompleksne izzive, s katerimi se Slovenija sooča danes in se bo tudi v prihodnosti. ReSPR50 opredeljuje pet ciljev prostorskega razvoja, ki so usklajeni s skupnimi razvojnimi cilji v mednarodnih in evropskih dokumentih:

- Cilj 1: Vzpostaviti ustrezne razmere za prehod v podnebno nevtralno družbo,
- Cilj 2: Doseči mednarodno konkurenčnost slovenskih mest,
- Cilj 3: Zagotoviti kakovost življenja na urbanih in podeželskih območjih,
- Cilj 4: Okrepiti prostorsko identiteto,
- Cilj 5: Izboljšati odpornost in prilagodljivost prostora na spremembe.

S spremljanjem stanja prostorskega razvoja ugotavljamo stanje in trende v prostoru, doseganje ciljev prostorske politike in vplive drugih politik na prostorski razvoj. Stanje prostorskega razvoja ugotavljamo s proučevanjem kazalnikov s področij poselitve in prebivalstva, gospodarstva in trga delovne sile, rabe prostora in zemljišč ter graditve in stanovanj, prek katerih vrednotimo doseganje ciljev, ter z uporabo problemskih in tematskih poročil ter poročil o prostorskem razvoju. Kazalniki so del sistema spremljanja prostorskega razvoja², ki vključuje tudi kartografski oziroma grafični del in je integralni del prostorskega informacijskega sistema, ki se stalno nadgrajuje. Poudarek pri razvoju sistema je vključevanje kazalnikov, razvitih neposredno za spremljanje ciljev prostorskega razvoja, opredeljenih v prostorskih razvojnih dokumentih (kot sta ReSPR50, ReNSP), ter kazalnikov, ki temeljijo na podatkih, ki se zbirajo v postopkih sistemov eGraditev in ePlan.

Poročilo tematsko izpostavlja ogroženost naselij in prebivalcev zaradi naravnih nesreč, s čimer obravnava enega od ključnih izzivov prostorskega razvoja in poudarja nujno po hitrejšem

¹ Poročila o prostorskem razvoju so dosegljiva na: <https://pis.eprstor.gov.si/pis/sspr/sspr-porocila>.

² <https://pis.eprstor.gov.si/sl/pis/sspr>.

prilagajanju na posledice podnebnih sprememb, ki se v prostoru izražajo s pogostejšimi ujmami in naraščajočo škodo kot njihovo neposredno posledico. Poleg tega obravnava tudi izvajanje Pomorskega prostorskega plana. Vsebinsko je poročilo razdeljeno v pet poglavij:

- Ogroženost zaradi naravnih nesreč,
- Prostorski trendi: izzivi in priložnosti,
- Izvajanje Pomorskega prostorskega plana Slovenije,
- Upravljavski okvir urejanja prostora v Sloveniji,
- Sklepne ugotovitve in priporočila.

2 Ključni prostorski razvojni izzivi

Ključni prostorski razvojni izzivi, opredeljeni v ReSPR50, ostajajo pomembni in zahtevajo okrepljen premislek o prilagajanju prostora na njihove učinke.

Doseganje ciljev prostorskega razvoja je povezano z odzivom na ključne razvojne izzive. Ti se v prostoru izražajo različno, odvisno od značilnosti posameznih območij. Ključni izzivi so demografske in podnebne spremembe, globalizacija gospodarstva, krepitev vloge mest, uvajanje in vpliv digitalizacije in informacijsko komunikacijskih tehnologij, siromašenje naravne, biotske in krajinske ohranjenosti in prostorske identitete. Obstoječi strateški dokumenti, kot je tudi ReSPR50, te izzive obravnavajo z opredelitvijo razvojnih ciljev in ukrepov za njihovo izvajanje. Kljub temu dolgoročni trendi na področjih opredeljenih izzivov niso ugodni, večinoma se gibljejo proti njihovem zaostrovanju, kar je opisano tudi v tem dokumenti. To zahteva poglobljen in ciljno usmerjen premislek o prihodnjem prostorskem in družbenem razvoju.

2.1 Podnebne spremembe

Trend: nadaljevanje poglobljanja posledic podnebnih sprememb se kaže v pogostejših in intenzivnejših vremenskih ekstremih.

Cilj: krepitev odpornosti prostora s preventivnim prostorskim načrtovanjem in podnebno odporno gradnjo, zmanjševanjem pozidave in izvajanjem drugih posegov v prostor na ogroženih območjih.

Ukrep: okrepitev usklajevanja prostorskih politik s podnebnimi politikami, aktivno vključevanje preventivnih ukrepov na vseh ravneh prostorskega načrtovanja in graditve, krepitev zelene infrastrukture in na naravi temelječih rešitev.

Podnebne spremembe so eden najpomembnejših dolgoročnih izzivov in poudarjajo ranljivost prostora. V prostoru se izražajo tudi z visokimi ocenjenimi škodami zaradi vremenskih ujm, ki so posledica intenzivnejših vremenskih pojavov, z izmenjujočimi se poplavnimi in sušnimi obdobji, v poletnem času tudi s pogostejšimi in dalj časa trajajočimi vročinskimi valovi, ki vplivajo na ugodje in tudi na zdravje prebivalcev. Pogosteje kot v preteklosti se pojavljajo obsežnejši gozdni požari v delu države s sredozemskim podnebjem in tudi na območjih, kjer se v preteklosti nismo srečevali z njimi (alpski svet in osrednja Slovenija). Ob tem je ključen izziv krepitev prostorske odpornosti in prilagajanje načrtovanja novim okoliščinam z zmanjševanjem pozidave in umikanjem poselitve z območij poplavne nevarnosti in nevarnosti plazov, izboljšanju upravljanja voda, uvajanju na naravi temelječih rešitev, vzpostavljanju zelenih sistemov, ozelenjevanju naselij in varstvu tal.

Katastrofalne poplave v letu 2023 so jasno pokazale pomanjkljivosti prostorskega načrtovanja, umeščanja objektov v prostor in upravljanja naravnih tveganj, kar krepi potrebo po preventivnih ukrepih in sistemskih rešitvah za povečanje odpornosti prostora. Prilagajanje na naravne nesreče bo v prihodnje eden ključnih gradnikov trajnostnega prostorskega razvoja. Poleg tega se podnebne spremembe v prostoru izražajo tudi v spremembah rabe tal (npr. spremembe v

kmetijstvu in povečana potreba po namakanju, spremembe gozdnih sestojev), pritiskih na infrastrukturo (npr. povečevanje potreb po energiji zaradi hlajenja, uvajanje obnovljivih virov energije). Podnebne spremembe imajo tudi velik družbeni vpliv. Zaradi podnebnih sprememb se že pojavljalo podnebne migracije, ki močno vplivajo tudi na družbeni razvoj v Evropi in sprožajo raznolike družbene konflikte.

2.2 Demografske spremembe

Trend: nadaljevanje trendov staranja prebivalstva, nizke rodnosti in selitvene rasti iz tujine.

Cilj: prilagajanje poselitvenega vzorca na staranje prebivalstva in zagotavljanje dostopnosti do storitev na podeželju.

Ukrepanje: razvoj alternativnih oblik oskrbe prebivalcev na podeželju, zagotavljanje kakovostne in cenovno dostopne stanovanjske ponudbe v središčih policentričnega urbanega sistema.

Demografske spremembe vplivajo na prostorsko dinamiko. Kljub naraščanju števila prebivalcev kot posledice relativno visokega pozitivnega selitvenega prirasta s tujino, ki izraža gospodarsko uspešnost države in potrebe na trgu dela, se Slovenija podobno kot večina razvitih evropskih držav sooča z nizko rodnostjo in staranjem prebivalstva. Demografska gibanja tako vplivajo na vzorce poselitve in potrebe po javnih storitvah. Priseljenci iz tujine se pretežno usmerjajo v večja urbana središča. Ta se na eni strani soočajo s povečevanjem števila prebivalcev, na drugi pa z odseljevanjem teh v suburbane občine, ki so prometno dobro povezane z urbanimi središči. Številne, odročnejše podeželske občine se soočajo z zmanjševanjem števila prebivalcev in visokim deležem starejših. Prilagajanje na spremenjene demografske razmere zato ostaja velik izziv. Pričakovanje zaustavitve zmanjševanja števila prebivalcev v podeželskih naseljih, ob spoznanju, da se bo po projekcijah število prebivalcev tudi na ravni države v prihodnosti zmanjševalo, ni realno. Zato ostajata pomembna spodbujanje razvoja manjših mest, ki imajo ključno vlogo pri zagotavljanju storitev na odročnejših območjih, ter prilagajanje podeželja, bivalnega okolja in storitev starajoči se populaciji.

2.3 Vloga mest

Trend: koncentracija prebivalstva v širših mestnih območjih ob počasnejši rasti ali stagnaciji mestnih središč, krepitev vloge mest kot motorjev rasti.

Cilj: krepitev policentrične urbane strukture, izboljšanje povezav javnega potniškega prometa med središči ter središči in njihovimi širšimi mestnimi območji.

Ukrepanje: zagotavljanje ravnovesja med zgoščevanjem mestnih središč in kakovostjo bivanja, krepitev vloge srednje velikih in majhnih mest, krepitev funkcionalnega sodelovanja med občinami.

Vloga mest kot osrednjih razvojnih vozlišč se krepi, kar zahteva nadaljnjo podporo policentričnemu razvoju in zagotavljanje funkcionalnih povezav med mesti ter mesti in njihovim zaledjem. Število prebivalcev v večjih središčih se je nekoliko povečalo.

Vlogo središčnih naselij dokazujeta tudi obseg njihovih funkcionalnih urbanih območij (FUO) in rast števila delovnih mest v njih. V obdobju 2015–2023 se je število delovnih mest najbolj povečalo v središčni občini FUO Ljubljane (za skoraj 39.000), sledijo občine Maribor (za več kot 8.500), občine Brežice, Krško in Sevnica (skupaj za več kot 4.150), Kranj (za skoraj 2.600), Novo mesto (za 2.300). Kljub temu se je rast obsega funkcionalnih urbanih območij v primerjavi s prejšnjim obdobjem upočasnila, kar je tudi posledica doseženega obsega največjih FUO (predvsem FUO Ljubljane) in daljših potovalnih časov iz obrobni območij v središče FUO.

V prihodnje je treba zagotavljati kakovostno urbano okolje, ki bo privlačno za življenje in delo, hkrati pa je treba dobro povezati središča med seboj in središča z njihovim zaledjem v širših mestnih območjih, da se prepreči čezmerna koncentracija razvoja v največjih središčih.

2.4 Digitalizacija

Trend: povečevanje potreb in zahtev po digitalni dostopnosti in širitev digitalne infrastrukture.

Cilj: zagotavljanje enakovrednega dostopa do digitalne infrastrukture na podeželju in v mestih in dvig digitalnih kompetenc prebivalcev.

Ukrepanje: posodabljanje digitalne infrastrukture kot razvojnega vzvoda za zmanjševanje regionalnih razlik.

Med pomembnejšimi trendi je vse izrazitejši tudi **vpliv digitalizacije**, ki preoblikuje delovne vzorce in prostorske potrebe. Pandemija covid-19 je pospešila uvajanje dela na daljavo, spremenila prostorsko dinamiko med mesti in podeželjem in okrepila pomen kakovosti bivalnega okolja. Čeprav se delež dela od doma po pandemiji zmanjšuje, ostaja prisoten trend večje prilagodljivosti delovnega okolja in potreba po izboljšanju digitalne infrastrukture. Digitalizacija ob izboljšanju infrastrukture zahteva tudi prilagojeno načrtovanje poslovnih in stanovanjskih objektov (prostori za delo), krepitev vloge lokalne oskrbe in storitev in dostopnost do zelenih površin v stanovanjskih območjih.

2.5 Prepoznavnost prostora

Trend: intenzifikacija urbanizacije, širitev naselij, nadaljevanje trenda razpršene poselitve ter opuščanje kmetijske rabe tal povzročajo strukturne in vidne spremembe prostora in izgubo prostorske identitete.

Cilj: izboljšanje nadzora nad posegi v prostor in izboljšanje ozaveščenosti javnosti.

Ukrepanje: uvajanje novih orodij, kot je Odlok o urejenosti naselij in krajine, krepitev strokovne podpore pri pripravi prostorskih aktov občin in vloge civilne družbe pri ohranjanju identitete prostora.

Podoba naselij in krajine se v Sloveniji spreminja. Kljub strateškim usmeritvam (SPRS, ReSPR50, Arhitekturna politika) se kakovost in **prepoznavnost prostora** slabšata. Ključni procesi, ki vplivajo na prepoznavnost, so: neupoštevanje prostorskih danosti in arhitekturne tipologije pri novih naseljih, širjenje generične pozidave, zlasti ob večjih mestih, razpršena gradnja, urbanizacija podeželja, zaraščanje kmetijskih zemljišč, prometna preobremenjenost in slabo umeščena infrastruktura. Prepoznavnost dodatno slabšajo vplivi podnebnih sprememb (suše, poplave, plazovi) in pomanjkanje sodobnih, lokalno prilagojenih gradbenih rešitev.

Za učinkovito obravnavanje navedenih trendov mora prostorska politika okrepiti ciljno usmerjene ukrepe, ki bodo dolgoročno zagotavljali odpornost prostora, zmanjšali tveganja ter hkrati omogočili kakovostno in uravnoteženo prostorsko organizacijo, ki podpira trajnostni razvoj in kakovost življenja prebivalstva.

V nadaljevanju nekoliko obširneje predstavljamo dogodka, ki sta močno zaznamovala časovno obdobje, ki ga obravnava to poročilo, in imata poleg neposrednih tudi dolgoročneje prostorske učinke.

2.6 Pandemija covid-19

Pandemija covid-19 je v letih 2020–2021 vplivala na prostor ter tudi na načine delovanja prebivalcev in gospodarstva. Zaprtja in omejitve gibanja so povzročili povečanje dela na daljavo

ter selitve med mestnimi in podeželskimi območji. Učinki pandemije so spodbudili tudi razprave o kakovosti prostora, bivanjskega okolja in kakovosti življenja (npr. zdravje, blaginja, dostopnost do stanovanj in njihova opremljenost, pomen zelenih površin). Dosežena spoznanja vplivajo na načrtovanje in oblikovanje prostočasnih in delovnih okolij. Ta preusmeritev v prostorskih politikah nakazuje pomembno prilagoditev, ki podpira trajnostno prostorsko paradigmo in povečuje prostorsko odpornost.

Med pandemijo covid-19 so evropska mesta zaradi uvajanja dela od doma, omejitev osebnega prometa in zmanjšanja gospodarskih dejavnosti zabeležila izboljšanje kakovosti zraka, kar je pomembno tudi z vidika slovenskih mest, v katerih je kakovost zraka pogosto zelo slaba zaradi neugodne kombinacije geografske lege in vpliva prometa. Po podatkih Evropske agencije za okolje so med izvajanjem ukrepov za zajezitev širjenja pandemije ravni dušikovega dioksida (NO₂) v urbanih območjih, kot so Pariz, Madrid in Milano, upadle za do 50 %, medtem ko je raziskava v reviji *Environmental Science & Technology* pokazala, da so v številnih evropskih mestih ravni finih delcev (PM_{2.5}) upadle za več kot 30 %. Podobno za Slovenijo ugotavlja tudi Agencija Republike Slovenije za okolje. Zaradi zmanjšanja izpustov iz prometa kot neposredne posledice ukrepov za zajezitev pandemije so se med trajanjem ukrepov zmanjšali skupni izpusti NO_x, in sicer za kar 55 % (ARSO, 2022).

Med pandemijo se je okrepilo zavedanje o pomenu zelenih površin v bližini doma in njihovem pozitivnem vplivu na zdravje. Rezultati raziskav potrjujejo, da so ukrepi za zajezitev pandemije privedli tudi do izboljšanja kakovosti zraka.

Delo od doma je zmanjšalo potrebo po velikih poslovnih prostorih in prometne obremenitve v urbanih središčih. Pokazalo je, da je mogoče uspešno delovati z zmanjšano fizično prisotnostjo v pisarnah. Pozornost se je usmerila v infrastrukturo, ki podpira digitalno povezanost, kot so izboljšave internetne infrastrukture, razširitev širokopasovnih omrežij in povečanje zmogljivosti podatkovnih centrov. Hkrati pa so se pokazale omejitve in pomanjkljivosti obstoječih stanovanj tako za povečanje obsega dela in šolanja od doma (kot sta velikost stanovanj in pomanjkanje primernih prostorov za delo) kot za možnost izhoda iz zaprtih prostorov (stanovanja brez balkonov ali teras) – predvsem med omejitvami gibanja in izhodov iz stanovanj.

Po končani pandemiji se je v Sloveniji in Evropi zmanjšal obseg dela od doma. V EU trenutno dela od doma približno 12 % zaposlenih, v Sloveniji pa okoli 7 %, kar je bistveno manj kot med pandemijo. Čeprav si večina zaposlenih v Sloveniji (več kot 90 %) še vedno želi, da bi lahko delali od doma povprečno od dva dneva do tri na teden, številni delodajalci to možnost omejujejo ali zaradi narave dela ali zaradi želje po večji prisotnosti v pisarnah za ohranjanje timske dinamike. Nekateri delodajalci so opazili tudi zmanjšano produktivnost po prehodu na hibridno delo, predvsem v sektorjih, kjer je bila pred pandemijo večja prisotnost na delovnem mestu (Dakić in Grapulin, 2024).

Pandemija je tako postavila nove izzive ter priložnosti za prenovu in izboljšanje urbanistične in infrastrukturne zasnove prostora, da se ta bolje prilagodi potrebam prebivalstva v digitalno povezanem svetu. Spodbudila je razprave o trajnostnem prostorskem razvoju in zmanjšanju avtomobilizma v prihodnosti ter dualnem načinu dela, kombinaciji dela od doma in dela v poslovnih prostorih, kar bo v prihodnosti vplivalo na načrtovanje infrastrukture, poslovnih prostorov in stanovanj in predvidoma zmanjšalo potrebo po velikih poslovnih kompleksih.

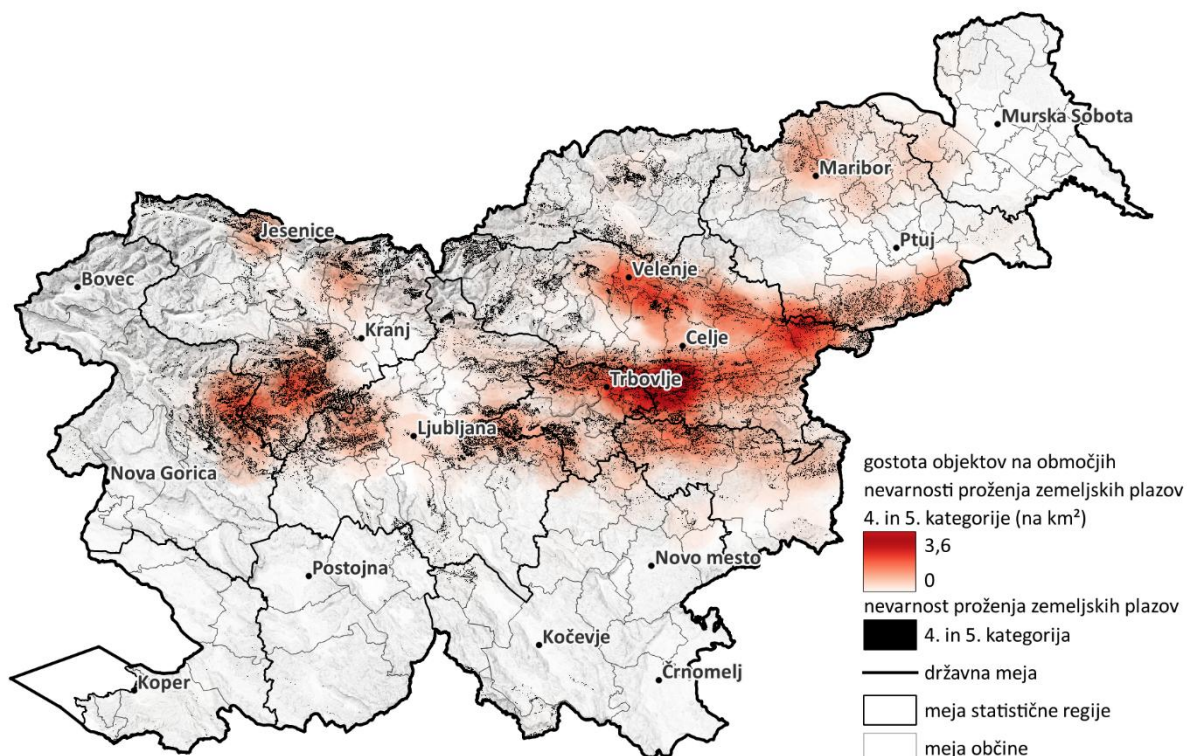
2.7 Naravne nesreče in katastrofalne poplave avgusta 2023

Naravni procesi se pogosto dojemajo kot motnja, kot grožnja uspešnosti družbe, kot naravne nesreče, ki povzročajo škodo ter ogrožajo zdravje in življenja prebivalcev. To poročilo zato poudarja nekatere naravne procese, ki jih zaznavamo kot naravne nesreče, ter opozarja na posledice podnebnih sprememb, spremenjenih vremenskih vzorcev in pogostejših ekstremnih

vremenskih pojavov. Prilagajanje na te spremembe in krepitev prostorske odpornosti sta nujna ter eden ključnih poudarkov in priporočil tega poročila. H krejitvi odpornosti prispevajo tudi ukrepi, ki se izvajajo kot sanacija škode po poplavih z izvedbo ukrepov za zaščito pred poplavi, selitve ogroženih objektov na varnejša območja in oblikovanje zadrževalnih površin na tako pridobljenih območjih.

Poročilo uvaja nove kazalnike, določene v ReSPR50, ki kažejo na ranljivost družbe in prostora zaradi poplav in zemeljskih plazov in jih do zdaj nismo sistematično spremljali.

Slika 1: Gostota objektov na km² na območjih največje nevarnosti proženja zemeljskih plazov v Sloveniji za leto 2023 (vir: GURS, GIAM, 2024)

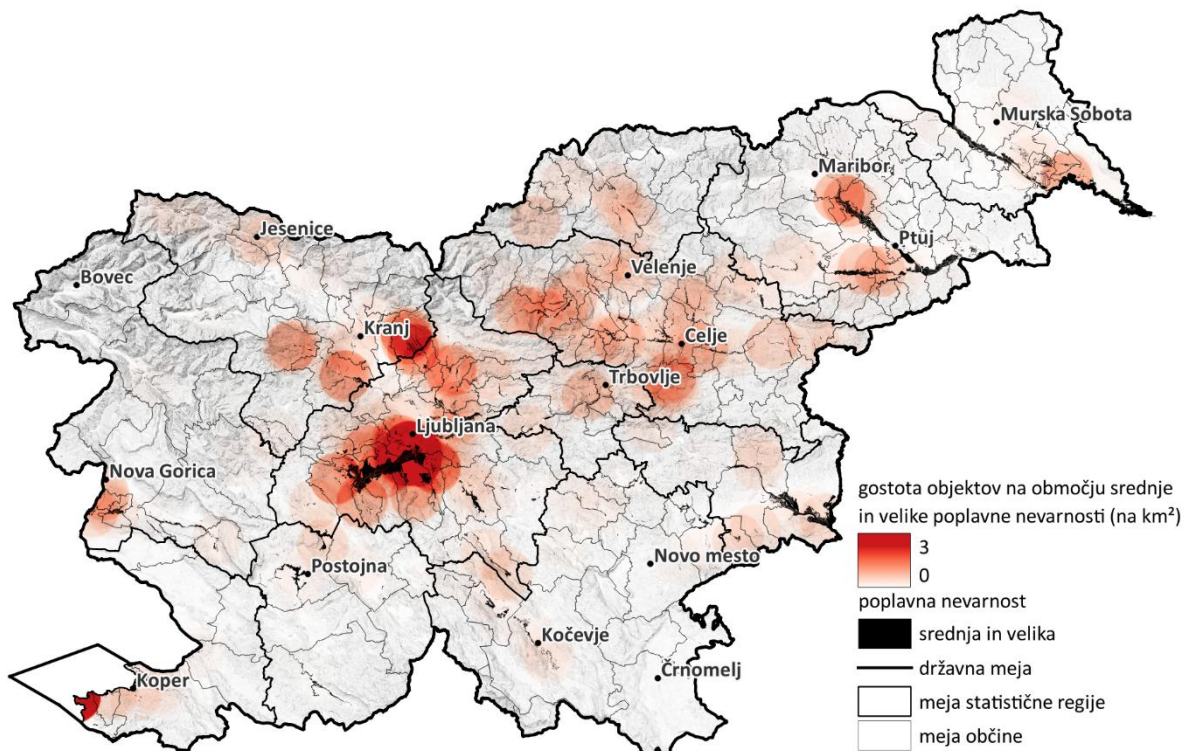

Zaradi aktualnosti vsebine se Poročilo o prostorskem razvoju 2024 tematsko osredinja na ogroženost Slovenije zaradi naravnih nesreč. Poudarjeni so zemeljski plazovi, poplave, suša in gozdni požari. Poročilo ne obravnava problematike potresne ogroženosti Slovenije, ki se ji bomo podrobneje posvetili v prihodnje. Pojavnost prej navedenih naravnih nesreč je povezana z geografskimi značilnostmi prostora. V goratem zahodnem in severnem delu države so pogosti skalni podori, snežni in zemeljski plazovi. Zemeljski plazovi in hudourniške poplave so značilni za hribovja osrednje Slovenije ter gričevja jugozahodne in severovzhodne Slovenije, medtem ko se poplave pojavljajo na ravninah, v kotlinah in dolinah. Suša najpogosteje prizadene panonski severovzhodni in sredozemski jugozahodni del države, pri čemer v panonskem delu nastaja škoda predvsem v kmetijstvu, v sredozemskem pa tudi pri oskrbi z vodo. Plazenje resneje ogroža približno 13,5 % slovenskega ozemlja, poplave večjih rek pa približno 2,5 % tega in vsaj 7 % prebivalstva. V zadnjih desetletjih se povečuje pogostnost suš in s tem škoda v kmetijstvu, kar vpliva na raven samooskrbe z lokalno pridelano hrano. Gozdni požari najbolj ogrožajo kraški jugozahodni del države.

Katastrofalne poplave avgusta 2023 so močno vplivale na prostor, saj so povzročile obsežno škodo na infrastrukturi, stanovanjskih in drugih objektih in kmetijskih zemljiščih. Obseg poplav je zahteval hitro ukrepanje države in lokalnih skupnosti. Ukrepanje po poplavih je vključevalo

interventne in dolgoročne sanacijske ukrepe. Takoj po dogodku so bile izvedene nujne intervencije za zaščito življenj in premoženja, kot so odstranjevanje naplavin, utrjevanje brežin in zagotavljanje pretočnosti vodotokov. Do junija 2024 so se končali izredni ukrepi na skoraj 1.500 deloviščih, ki so obsegali več kot 840 kilometrov vodotokov.

Slika 2: Gostota objektov na km² na območjih velike in srednje poplavne nevarnosti v Sloveniji za leto 2024 (vir: GURS, DRSV, 2024)

Učinki poplav so razkrili številne pomanjkljivosti pri prostorskem načrtovanju in upravljanju voda, kar je spodbudilo razpravo o nujnosti prilagoditev in izboljšanju strategij za njihovo obvladovanje. Za zmanjšanje škod je najprej treba okrepiti zaščitne ukrepe, kar predvsem vključuje izogibanje nevarnim območjem. Poplave so prisilile lokalne skupnosti in državo, da se osredinijo na povečanje odpornosti na naravne nesreče in vključevanje trajnostnih praks v prostorsko načrtovanje. Maja 2024 je Vlada Republike Slovenije sprejela petletni sanacijski program, ki predvideva naložbe v višini 1,36 milijarde evrov za obnovo vodne infrastrukture, pri čemer je poudarek na večji odpornosti na podnebne spremembe. Ta program vključuje tudi pripravo prostorskih aktov in dolgoročno načrtovanje protipoplavne zaščite.

Po poplavah so bile sprejete pomembne zakonske spremembe, med njimi Zakon o obnovi, razvoju in zagotavljanju odpornosti po naravnih nesrečah (ZORZON). Ta je omogočil hitrejše postopke za obnovo in prostorsko načrtovanje, vključno s poenostavitvami pri pripravi občinskih podrobnih prostorskih načrtov (OPPN) in državnih prostorskih načrtov (DPN). Ti akti so omogočili odstranjevanje poškodovanih objektov, načrtovanje novih naselij ter urejanje vodotokov in gradnjo protipoplavnih ukrepov. Vsega skupaj je bilo do leta 2024 v pripravi 70 tovrstnih aktov, med katerimi prevladujejo lokacijske preveritve z manjšimi širitvami ali spremembami območij stavbnih zemljišč za gradnjo nadomestitvenih objektov. 23 aktov je že sprejetih, od tega 14 lokacijskih preveritev, sedem OPPN ter dve spremembi in dopolnitvi ureditvenega načrta.

3 Prostorski trendi — ključne ugotovitve

3.1 Poselitev in prebivalstvo

Značilnosti prebivalstva močno vplivajo na poselitev Slovenije in spremembe v rabi prostora. Sredi leta 2024 je v Sloveniji živelo 2.123.949 prebivalcev ali 0,7 % več kot sredi leta 2021 (SURs, 2024), od tega 1.055.520 žensk (za 0,6 % več kot leta 2021) in 1.068.429 moških (za 0,8 % več kot leta 2021). Do sredine leta 2024 se je število prebivalcev glede na leto 2021 povečalo v osmih statističnih regijah, v štirih pa je upadlo. Razlike so glede na velikosti populacije minimalne, pri povečanju znašajo do 2 % in pri zmanjšanju do 1 %. Rast števila prebivalcev je nižja kot v obdobju 2018–2021, ko se je število prebivalcev povečalo za 2 % (od tega število moških za 3,2 % in žensk za 0,9 %). Povečanje števila prebivalcev je posledica priseljevanja prebivalcev v Slovenijo, naravni prirast je negativen. Na demografski razvoj po posameznih regijah vplivajo še selitve prebivalcev med statističnimi regijami in občinami, pri katerih so opazne razlike med različnimi območji.

Leta 2017 se je v medregijskih selitvah preselilo 47.195 ljudi, kar je 2,3 % vseh takratnih prebivalcev Slovenije. Leta 2020 se je v času pandemije covid-19 preselilo 64.619 prebivalcev Slovenije (3,1 %), leta 2023 pa 45.680, kar je 2,1 % vseh prebivalcev. Čas pandemije ni merodajen za dejanske selitve, kaže pa stanje, do katerega lahko pride v razmerah, ko se ljudje umikajo iz mest na podeželje. To se kaže tudi v nekoliko večjem odstotku medregijskih selitev. Podatki o selitvah med statističnimi regijami med letoma 2017 in 2023 kažejo opazne razlike med regijami. Leta 2023 so pomurska, podravska, zasavska in osrednjeslovenska regija ter regija jugovzhodna Slovenija beležile pozitiven selitveni saldo. Med njimi je z največjim selitvenim prirastom (+1.148) izstopala osrednjeslovenska regija, kar poudarja njeno privlačnost, ki jo ima kot gospodarsko in infrastrukturno središče, pri čemer je treba upoštevati velike razlike med občinami znotraj regij. Tak primer je MO Ljubljana, v kateri je bil selitveni saldo med občinami med letoma 2019 in 2023 negativen in je znašal –5.545 (SURs, lastni preračun).

V času pandemije so številni prebivalci svoje prebivališče prijavili v sekundarnih bivališčih (zlasti v turističnih občinah) in se tako izognili omejitvam gibanja med občinami. Opazen je bil tudi pojav povišanja deleža najemnih stanovanj v vseh regijah, kar prav tako lahko pripišemo vplivu pandemije, saj so prebivalci v času te tudi uradno prijavili začasna prebivališča, v katerih so prebivali kot najemniki, najemodajalci pa so prijavili oddajo stanovanj. Pred pandemijo namreč iz različnih razlogov uradno niso bili prijavljeni tam, kjer so dejansko živeli (Prostorski informacijski sistem, 2024). Po koncu pandemije in administrativnem izteku prijav začasnih prebivališč so se ti prebivalci ponovno navidezno preselili nazaj v domicilne občine – večinoma so to večja urbana središča.

Medobčinske migracije so usmerjene v urbana območja in občine ob avtocestnem križu, medtem ko imajo obmejne regije negativen migracijski saldo. Kljub opazovanim selitvam proti urbanim območjem mestne občine pogosto izkazujejo negativen medobčinski migracijski saldo. V letih 2023 in 2024, ko je že izzvenel učinek selitev zaradi covid-19, ima negativen medobčinski migracijski saldo kar osem mestnih občin od dvanajstih (preglednica 1). V daljšem opazovanem obdobju, med letoma 2000 in 2024, imajo negativen medobčinski migracijski saldo prav vse mestne občine. V obravnavanem obdobju se tako nadaljuje trend selitev prebivalcev mest v suburbana območja kot posledica cenovno dostopnejših stanovanj zunaj mestnih središč in dobre prometne infrastrukture, ki omogoča dnevno mobilnost do središč in delovnih mest.

Podatki o gibanju števila prebivalcev po občinah in gostoti poselitve (slika 3) kažejo uresničevanje napovedi demografskih projekcij. Nared in sodelavci (2019) ugotavljajo, da demografske projekcije, temelječe na podatkih za obdobje 2008–2017, kažejo nadaljnje zgoščevanje prebivalcev v osrednjeslovenski regiji in ob avtocestnem križu ter zmanjšanje števila prebivalcev v nekaterih hribovitih in obmejnih območjih. Slika 2 na podlagi podatkov iz let 2017 in 2023

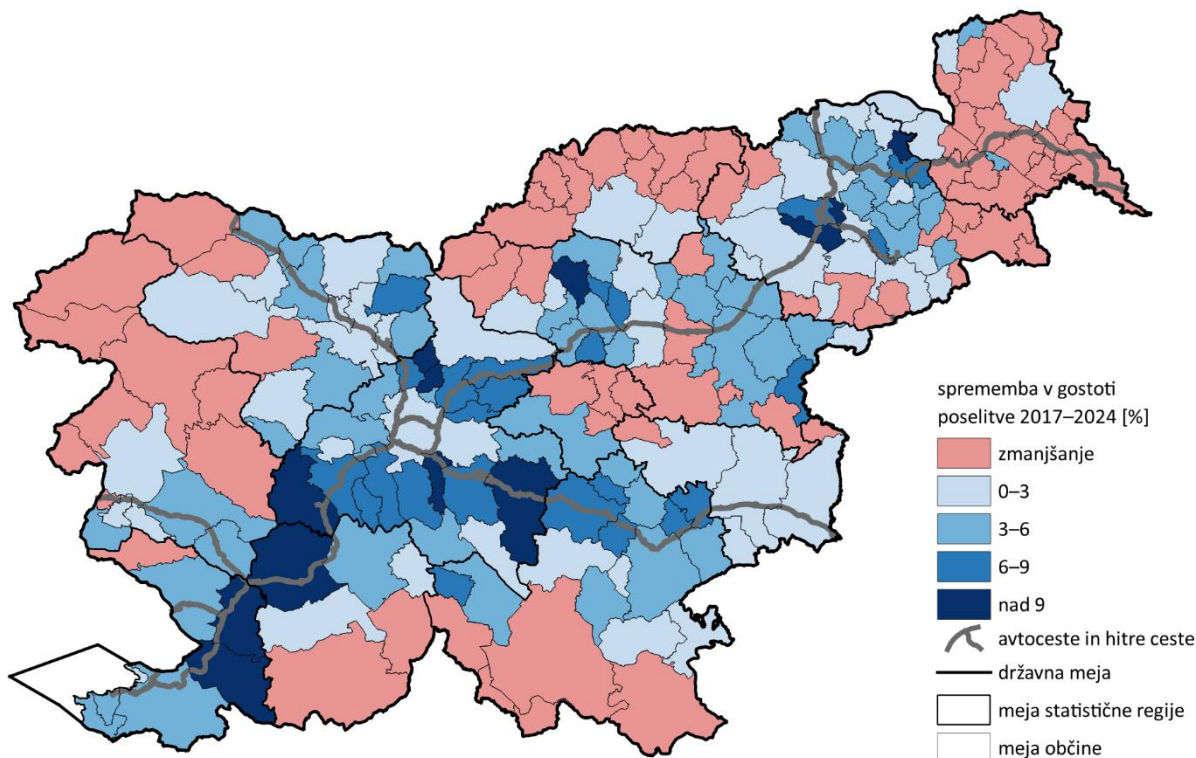
prikazuje spremembo v gostoti poselitve v občinah in potrjuje nadaljevanje napovedanega trenda. Če primerjamo sosednje občine, je s slike je opazno manjše povečevanje gostote prebivalcev v mestnih občinah, kot so Ljubljana, Maribor in Kranj, v MO Celje pa se je število prebivalcev celo zmanjšalo. Edino območje v državi, ki je ob avtocestnem križu in na katerem upada gostota prebivalstva, je Pomurje. Povprečna starost prebivalstva se bo v skladu s projekcijami najhitreje povečevala v pomurski, zasavski, koroški in podravski statistični regiji. Prebivalstvo bo mlajše od slovenskega povprečja v osrednjeslovenski in gorenjski statistični regiji ter statistični regiji jugovzhodna Slovenija.

Preglednica 1: Medobčinski selitveni saldo po mestnih občinah v letih 2023 in 2024 (vir: SURS, 2024, lastni preračun)

Mestna občina	2023	2024	Skupaj
Celje	33	99	132
Koper/Capodistria	189	−89	100
Kranj	−273	−87	−360
Krško	−37	4	−33
Ljubljana	−478	−494	−972
Maribor	−45	−422	−467
Murska Sobota	22	−56	−34
Nova Gorica	−102	−102	−204
Novo mesto	87	−35	52
Ptuj	204	88	292
Slovenj Gradec	40	−48	−8
Velenje	−210	−134	−344

V Sloveniji se število prebivalcev povečuje zaradi pozitivnega selitvenega salda s tujino (preglednica 2). Iz tujine se je med letoma 2019 in 2023 v Slovenijo priselilo 63.243 prebivalcev več, kot se jih je izselilo tja. Največ v osrednjeslovensko regijo (17.007), ki ji sledita podravska (10.193) in savinjska (9.134). Nekaj manj se jih je priselilo v gorenjsko (6.788) in obalno-kraško regijo (4.737), v regijo jugovzhodna Slovenija (3.820) in goriško regijo (3.215). Druge regije beležijo v tem obdobju manj kot 3.000 priseljencev, najmanj posavska in pomurska (1.439). Najmanj priseljevanja je bilo v letih 2020 in 2021, v času pandemije covid-19.

Slika 3: Sprememba v gostoti poselitve po občinah v letu 2024 glede na leto 2017 (vir: SURS, 2024)

Preglednica 2: Selitveni saldo s tujino po statističnih regijah v obdobju 2019–2023 (vir: SURS, 2024)

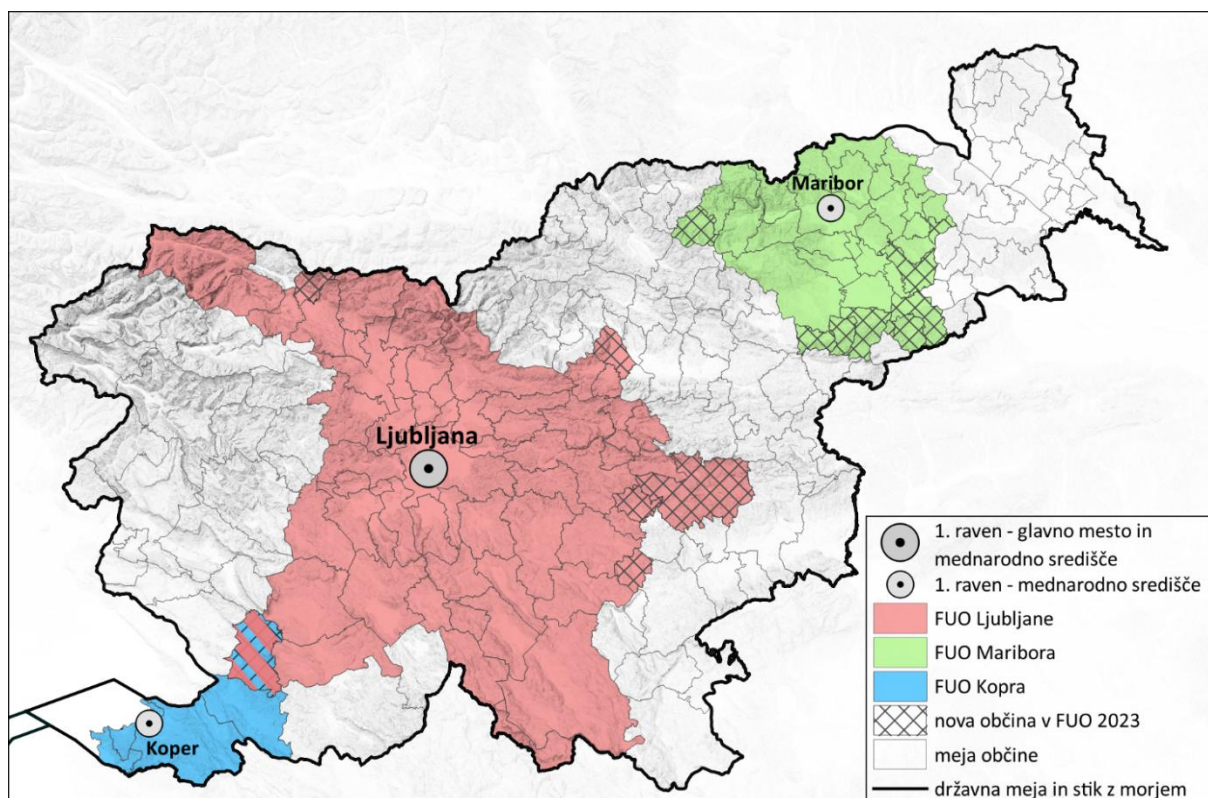
Statistična regija	2019	2020	2021	2022	2023	SKUPAJ
Slovenija	16.213	18.365	2.480	14.657	11.528	63.243
pomurska	135	989	–24	258	81	1.439
podravska	2.396	3.386	481	1.731	2.199	10.193
koroška	506	458	146	383	243	1.736
savinjska	2.002	2.345	565	2.240	1.982	9.134
zasavska	386	460	146	332	285	1.609
posavska	409	394	5	384	284	1.476
jugovzhodna Slovenija	1.350	710	143	908	709	3.820
osrednjeslovenska	4.837	4.828	41	4.192	3.109	17.007
gorenjska	1.913	1.996	213	1.657	1.009	6.788
primorsko-notranjska	438	512	73	536	530	2.089
goriška	916	788	216	808	487	3.215
obalno-kraška	925	1.499	475	1.228	610	4.737

Podatki o odstotku tujcev med prebivalci regij in skupnem selitvenem prirastu (preglednica 2) kažejo pomembno medsebojno povezanost. Regije z večjim odstotkom tujcev, kot so osrednjeslovenska (11,3 %), obalno-kraška (15,7 %) in primorsko-notranjska (11,1 %), imajo

pogosto višji pozitivni selitveni saldo, kar potrjuje, da so privlačne za priseljevanje tujcev. To se ujema z opažanji v drugih državah, kjer se tuji migranti v večjem deležu usmerjajo v bolj urbanizirana območja, kjer so že prisotne regionalne etnične skupnosti, kar prispeva tudi k rasti obstoječih prostorskih razlik. Nasprotno pa regije z nižjim deležem tujcev, kot so pomurska (3,5 %), koroška (7,1 %) in posavska (8,1 %), beležijo nižje selitvene priraste (npr. koroška +72 v letu 2023) ali celo negativne vrednosti (−513 pri gorenjski v letu 2023). Na splošno podatki kažejo, da priseljevanje tujcev bistveno prispeva k pozitivnemu selitvenemu prirastu v Sloveniji, pri čemer so najprivlačnejše tiste regije, ki ponujajo gospodarske priložnosti, boljšo infrastrukturo in kakovost življenja. To potrjuje potrebo po strategijah za uravnotežen regionalni razvoj, ki bi spodbudile priseljevanje tudi v manj privlačne regije.

Za Slovenijo je značilen razpršen vzorec poselitve z velikim številom majhnih naselij in koncentracijo prebivalstva v urbanih območjih okoli večjih središč. Tak poselitveni vzorec zahteva razvejen sistem prometne, energetske in okoljske infrastrukture. Med letoma 2019 in 2024 se je skupno število prebivalcev najbolj povečalo v naseljih z od 10.000 do 50.000 prebivalci, kjer se je število prebivalcev povečalo za 8,1 %. Največji mesti, Ljubljana in Maribor, sta skupaj zabeležili 1,4-odstotno rast prebivalstva. To kaže na nadaljnjo koncentracijo prebivalstva v večjih urbanih območjih, kjer se tudi izkazuje večja potreba po gradnji dodatnih stanovanjskih enot. Največji upad prebivalstva (−5,4 %) je opazen v kategoriji najmanjših naselij (do 24 prebivalcev).

Slika 4: Razlika med FOU urbanih središč prve ravni med letoma 2015 in 2023 po SPRS 2050 (vir: Drobne, 2024)

Funkcionalna urbana območja (FUO) središč od prve do tretje ravni po ReSPRS2050 so leta 2023 zajemala več kot 90 % prebivalcev in več kot 80 % ozemlja Slovenije. Največje povečanje po površini in številu prebivalcev sta zabeležili FOU Ljubljana in FOU Maribor. Po letu 2015 je sicer opazna upočasnjena širitev FUO središč prve ravni, še posebej FOU Ljubljana, ki se je med letoma 2000 in 2015 povečala za kar 29 občin. Upočasnjena rast je lahko posledica že doseženega fizičnega obsega posameznega FUO, kjer so dolgi potovalni časi posledica razdalje in prometnih obremenitev z robnih območij FUO in že v normalnih prometnih razmerah po cesti presegajo 1

uro v posamezno smer. Drugi mogoči razlogi so še nizka brezposelnost in dostopnost do delovnih mest bliže lokaciji bivanja.

Obseg nekaterih FUO središč druge ravni, kot so FUO Nova Gorica, Murska Sobota, Ptuj in Velenje, se je v obravnavanem obdobju zmanjšal. Nekatera FUO, kot so Kranj, Novo mesto, Domžale in Izola, so pridobila prebivalce, medtem ko so druga, kot so Tolmin, Kočevje in Črnomelj, beležila upad. FUO se uporabljajo kot pomembno orodje za spremljanje prostorskih trendov in načrtovanje skladnega razvoja, saj združujejo urbana središča z njihovim gravitacijskim zaledjem. Primerjava podatkov med letoma 2015 in 2023 kaže na rast števila delovnih mest predvsem v Ljubljani in Mariboru, kar dodatno potrjuje njuno vlogo ključnih urbanih središč.

Za ohranjanje prostorske identitete, kakovosti bivanja in občutka pripadnosti prostoru je treba ohranjati prepoznavnost naselij in krajine. Naravne, krajinske in grajene strukture določajo identiteto prostora. Ohranjanje prepoznavnosti je načelo urejanja prostora in cilj ReSPR50. Krajinske značilnosti, kot so gozdna slemena, rečne doline in mozaična krajina, tvorijo prepoznavne vzorce, ki jih je treba varovati. Sodoben prostorski razvoj, zaznamovan s podnebnimi spremembami, digitalizacijo in globalizacijo, zahteva preiščene prostorske politike, ki bodo ohranjale identiteto prostora tudi v prihodnje.

Kljub strateškim dokumentom (ReSPR50, Arhitekturna politika Slovenije, Konvencija Sveta Evrope o krajini), ki poudarjajo prepoznavnost naselij in krajine kot pomembno za ohranjanje prostorske identitete, kakovosti bivanja in občutka pripadnosti prostoru, se na tem področju pojavljajo številni izzivi. Nova naselja in širitve pogosto ne upoštevajo prostorskih danosti in značilne arhitekturne tipologije, kar vodi v izgubo identitete prostora. Generične gradnje, zlasti v bližini večjih mest, delujejo kot tujki in slabšajo podobo prostora.

Razpršena gradnja in urbanizacija podeželja dodatno prispevata k degradaciji krajine, zlasti ob avtocestnem križu, kjer so največji pritiski po graditvi. Prometno omrežje pomembno vpliva na prepoznavnost prostora. Neprilagojeno načrtovanje prometne infrastrukture in povečana prometna obremenitev zmanjšujeta kakovost življenja in vidno podobo krajine. Tudi turizem, čeprav pomemben za gospodarski razvoj, lahko ob čezmerni rasti vodi v degradacijo okolja, preobremenjenost infrastrukture in izgubo lokalne identitete. Gradnja turističnih zmogljivosti, ki ne upoštevajo lokalnega značaja, kot so glampingi nenavadnih oblik, pogosto negativno vpliva na krajinsko podobo.

Energetska tranzicija, nujna za zmanjšanje emisij, prinaša nove izzive. Gradnja vetrnih in sončnih elektrarn ter spremljajoče infrastrukture vpliva na vidno podobo prostora, vendar prostorski vidiki pogosto niso ustrezno upoštevani. Prostorski izzivi, kot so pomanjkanje kadrov in sredstev v občinah, pomanjkljive strokovne podlage in neučinkovit nadzor, otežujejo vključevanje prepoznavnosti v prostorsko načrtovanje. Pomanjkanje mehanizmov za preverjanje ustreznosti prenov (npr. priglasitev del) vodi v neustrezne posege, ki slabšajo oblikovno skladnost naselij.

3.2 Raba prostora in zemljišč

Raba prostora se spreminja zaradi različnih družbenih, gospodarskih in okoljskih dejavnikov. Med ključnimi razlogi za spremembe rabe prostora so urbanizacija, širitev prometne infrastrukture, opuščanje kmetijske dejavnosti in naravni procesi, kot je zaraščanje. Spremljanje dejanske rabe prostora omogoča vpogled v vplive teh dejavnikov in posledice na prostorski razvoj.

Kvantitativne spremembe dejanskih rab prostora med letoma 2020 in 2024 kažejo, da so se površine pozidanih zemljišč povečale za 2.325 ha, in sicer predvsem na račun zmanjšanja kmetijskih zemljišč, kot so njive, vrtovi in trajni nasadi. Površine gozdov so se rahlo povečale,

medtem ko se travniške površine večinoma izmenjujejo z drugimi rabami brez večjih absolutnih sprememb. Največje zmanjšanje je bilo zaznano pri trajnih nasadih in njivah, kar kaže nadaljevanje trenda opuščanja kmetijske rabe (grafikon 1).

Povečevanje površin pozidanih zemljišč je v nasprotju z nacionalnimi in evropskimi cilji o zmanjševanju rasti pozidanih površin in doseganju ničelne stopnje neto rasti pozidanih zemljišč do leta 2050. Rast površin pozidanih zemljišč je povezana z demografskimi gibanji, gospodarskim razvojem, vzorci mobilnosti prebivalcev in posledično potrebami po dodatni infrastrukturi, predvsem prometni. Treba pa je poudariti, da povečevanje površin pozidanih zemljišč v naravi in stavbnih površin, določenih s prostorskimi akti, ni nujno povezano z rastjo števila prebivalcev, saj se te površine povečujejo tudi na območjih, kjer se število prebivalcev zmanjšuje, kar je pogosto povezano z gradnjo nove infrastrukture. Povečuje se tudi delež neobdelanih kmetijskih zemljišč in zaraščenih območij, kar potrjuje nadaljevanje procesa opuščanja kmetijstva. Hkrati se povečuje število zavarovanih območij, kar vpliva na prostorsko razpoložljivost za druge rabe.

Grafikon 1: Prikaz spremembe dejanske rabe prostora za izbrane kategorije dejanske rabe za Slovenijo v obdobju 2020–2024 (vir: Evidenca dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, MKGP, 2024, https://rkg.gov.si/arhiv/RABA_Verzije/index.html)

Zaloge stavbnih zemljišč so pomembne za načrtovanje prostorskega razvoja. V letu 2024 je bilo v Sloveniji 122.027 ha stavbnih zemljišč, kar je 6,7 % celotnega ozemlja. Od tega je bilo 73,4 % pozidanih, 26,6 % pa nepozidanih. Največ pozidanih zemljišč je v osrednjeslovenski regiji, največ nepozidanih pa v jugovzhodni Sloveniji. Delež nepozidanih zemljišč je največji v primorsko-notranjski regiji (38,5 %) in najmanjši v gorenjski (20,3 %).

Preglednica 3: Ocena nepozidanih stavbnih zemljišč v m²/prebivalca v statističnih regij za leto 2024 (vir podatkov: MNVP, SURS 2024)

Statistična regija (2024)	Št. preb. (za vse občine regije)	Št. preb. (za občine z OPN)	Delež preb. v občinah z OPN (%)	Stavbna zemljišča ** (m ² /preb.)	Ocena pozidanih stavbnih zemljišč* (m ² /preb.)	Ocena nepozidanih stavbnih zemljišč** (m ² /preb.)
osrednjeslovenska	565.353	562.875	99,6	400	315	85
jugovzhodna Slovenija	147.789	147.789	100	1.080	710	370
podravska	330.572	164.847	49,9	892	681	211
savinjska	261.786	199.738	76,3	723	530	193
pomurska	113.668	87.432	76,9	1.190	845	345
gorenjska	209.451	184.798	88,2	506	403	103
goriška	118.254	118.254	100	695	514	181
posavska	76.027	63.233	83,2	1.173	888	286
primorsko-notranjska	54.109	52.543	97,1	1.057	650	407
koroška	70.492	70.492	100	721	523	198
obalno-kraška	119.205	30.355	25,5	1.149	791	357
zasavska	57.243	57.243	100	560	407	153
Slovenija	2.123.949	1.739.599	81,9	692	508	184

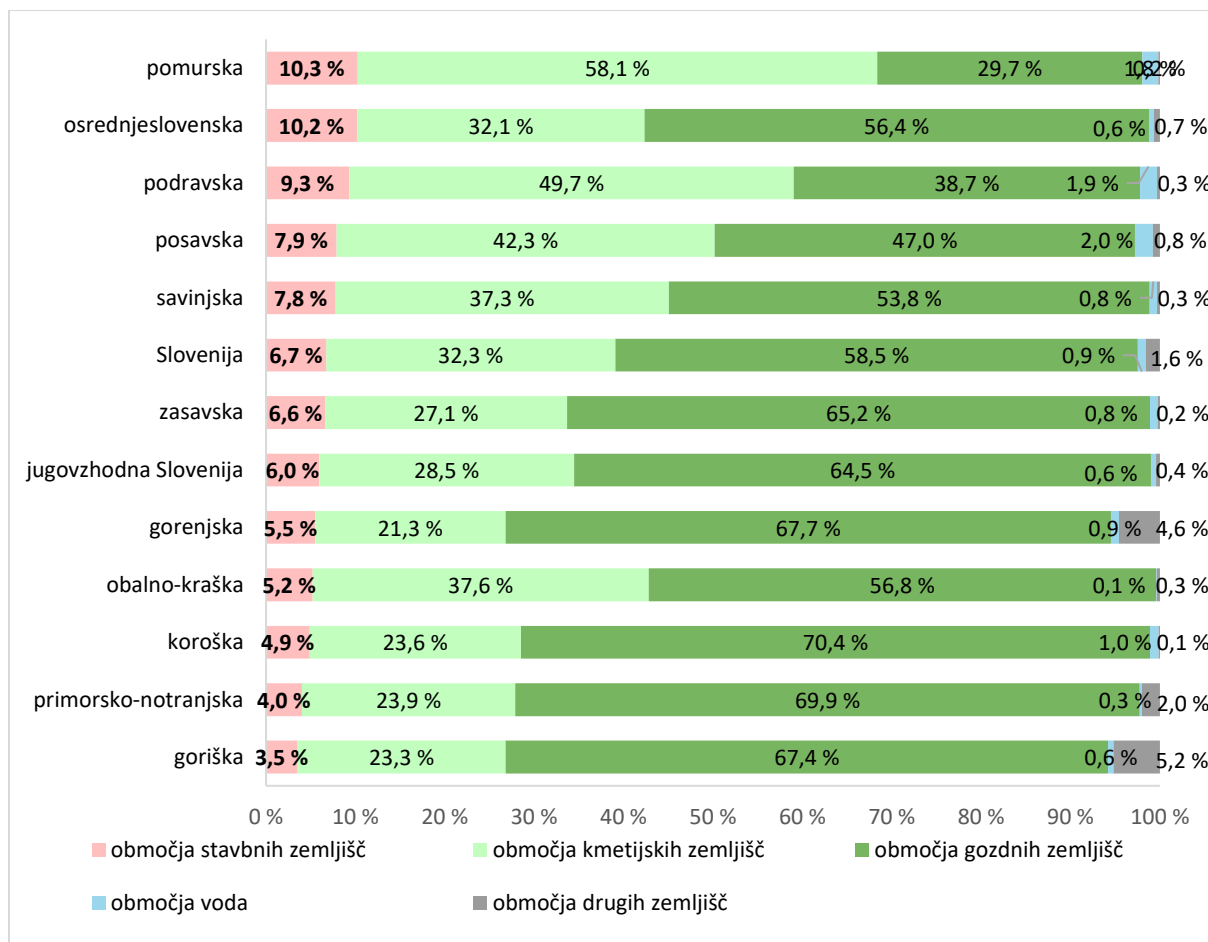
* Pri površini in deležu vseh stavbnih zemljišč so prikazani površine in deleži stavbnih zemljišč prometne infrastrukture. Podatek se prikazuje, saj te za celo Slovenijo zavzemajo skoraj petino (18,2%) vseh stavbnih zemljišč in so pretežno nepozidane.

** Prikazane so površine stavbnih zemljišč, preračunane na prebivalca v posamezni regiji, pri čemer so iz števila prebivalcev regije izzeti prebivalci, ki živijo v občinah, ki nimajo sprejetih OPN, saj zanje ni ustreznih podatkov – ocene nepozidanih stavbnih zemljišč.

Zaloge stavbnih zemljišč omogočajo usmerjanje razvoja brez dodatnega spreminjanja namenske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, čeprav pozidava teh zemljišč vodi v spremembe dejanske rabe prostora. Občine z večjimi zalogami imajo več možnosti za širitev naselij, gradnjo novih objektov in razvoj gospodarskih dejavnosti. Pomembno je, da se nepozidana zemljišča uporabljajo racionalno in z zmernimi gostotami zazidave, saj vključujejo tudi zelene površine, ki pomembno prispevajo h kakovosti bivalnega okolja, in jih je treba kar najbolj ohranjati. V mestnih občinah so največje zaloge nepozidanih zemljišč namenjene stanovanjskim območjem, kar omogoča nadaljnji razvoj urbanih središč brez širjenja na nova območja.

Pri analizi rabe prostora in zalog stavbnih zemljišč izstopajo posamezne občine in statistične regije, kar kaže na raznolikost prostorskega razvoja v Sloveniji. Med občinami z najvišjim deležem stavbnih zemljišč glede na celotno površino izstopajo mestne občine, kot so Ljubljana, Maribor in Koper, kjer je urbanizacija najizrazitejša, medtem ko imajo občine z izrazito ruralnim značajem, kot so Osilnica, Kostel in Hodoš, najnižji delež stavbnih zemljišč. V absolutnih vrednostih so največje zaloge stavbnih zemljišč v večjih občinah, kot so Ljubljana, Maribor in Celje, kar je posledica večje površine in urbanega razvoja. Vendar pa relativno po zalogah stavbnih zemljišč na prebivalca izstopajo manjše, podeželske in obrobne občine, kot so Gornji Petrovci, Kuzma in Cankova.

Grafikon 2: Deleži posameznih kategorij osnovne namenske rabe prostora na podlagi podatkov sprejetih občinskih prostorskih načrtov za statistične regije za leto 2024 (vir: podatki MNVP, 2024)

Na ravni statističnih regij ima osrednjeslovenska regija največji delež stavbnih zemljišč (grafikon 2), kar je povezano z urbanim središčem Ljubljane. Sledi ji podravska regija z Mariborom. Najmanjši delež stavbnih zemljišč imajo regije z izrazito podeželskim značajem, kot sta pomurska in zasavska. Kar zadeva zaloge stavbnih zemljišč, ima največje absolutne zaloge osrednjeslovenska regija, medtem ko ima goriška visoke zaloge na prebivalca. Te razlike so pomembne za načrtovanje prostorskega razvoja, saj kažejo potencial za širitev naselij in gospodarskih dejavnosti.

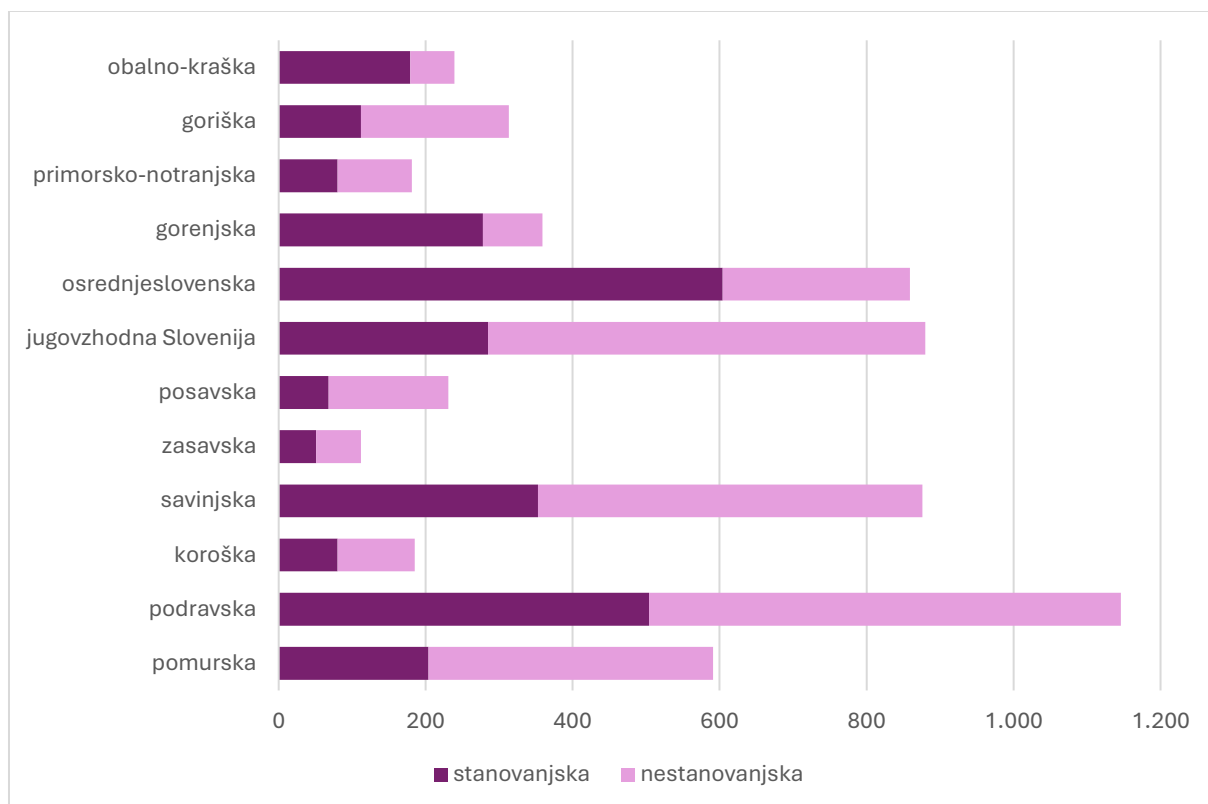
Revitalizacija razvrednotenih območij (ang. *brownfields*) je še en pomemben vidik prostorskega razvoja. Med letoma 2017 in 2023 se je skupna površina teh območij zmanjšala za 5,9 %, kar potrjuje uspešno prenavo. Največji napredek je bil dosežen v osrednjeslovenski regiji. Revitalizirana območja so pogosto namenjena industriji, stanovanjem in javni rabi, kar prispeva k trajnostnemu razvoju in zmanjšanju pritiska na zelene površine.

3.3 Graditev in stanovanja

V obdobju 2020–2023 je bilo na področju graditve v Sloveniji mogoče zaznati pomembne spremembe, ki so bile posledica pandemije covid-19, gospodarskih razmer in naložbenih politik. Gradbeni sektor se je po začetnem upadu hitro prilagodil razmeram, kar se je izrazilo v povečanju števila izdanih gradbenih dovoljenj (GD) v letih 2021 in 2022. Leta 2023 je sledil rahel upad, kar kaže občutljivost sektorja na gospodarska nihanja.

Največ dovoljenj za leto 2023 je bilo izdanih za enostanovanjske stavbe, največji delež investorjev predstavljajo fizične osebe. Povprečna velikost stavb narašča, regijske razlike pa potrjujejo pomen urbanih območij, kot sta osrednjeslovenska in podravska regija, pri čemer nekatere občine izstopajo z velikim številom izdanih dovoljenj na število prebivalcev. Po številu in deležu izdanih GD za nestanovanjske stavbe izstopajo podravska, savinjska in pomurska regija ter regija jugovzhodna Slovenija, največje število GD za stanovanjske stavbe je bilo izdanih v osrednjeslovenski in podravski regiji.

Grafikon 3: Število izdanih GD za stanovanjske in nestanovanjske stavbe po statističnih regijah za leto 2023 (vir: SURS, 2024)

Na področju stanovanjske gradnje je bil opazen trend rasti do leta 2022, nato pa upad v letu 2023. Večina GD je bila izdana za enostanovanjske stavbe, medtem ko jih je bilo za večstanovanjske stavbe izdanih bistveno manj. To potrjuje prevlado individualne gradnje, kar pa ne zadostuje za reševanje stanovanjske problematike v urbanih središčih.

Dostopnost do stanovanj ostaja velik izziv. Kljub povečanju števila dokončanih stanovanj v zadnjih letih je skupni stanovanjski fond še vedno pod ciljnimi vrednostmi, določenimi v Resoluciji o nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025 (ReNSP15–25). Leta 2021 je bilo v Sloveniji 864.323 stanovanj, kar je 2,8 % manj od ciljne vrednosti za leto 2022.

Po številu stanovanj na 1.000 prebivalcev je v celotnem obdobju na prvem mestu obalno-kraška regija (472 stanovanj/1.000 prebivalcev v letu 2021), sledita ji goriška (431/1.000 prebivalcev v letu 2021) in podravska (426/1.000 prebivalcev v letu 2021). Zanimivo je, da je osrednjeslovenska regija, ki ima največje število prebivalcev, šele na desetem mestu. Pomembna ugotovitev pri tem je, da je bilo v letu 2021 na nacionalni ravni na 1.000 prebivalcev 410 stanovanj, kar je nižje od ciljnih vrednosti, predvidenih v ReNSP 15–25 za leti 2022 (433) in 2025 (440).

Med vsemi stanovanji jih je bilo leta 2021 698.747 (80,8 %) naseljenih in 165.576 (19,2 %) nenaseljenih. Razmerje se je sicer v primerjavi s prejšnjimi popisnimi leti (2011, 2015 in 2018)

izboljšalo v korist naseljenih stanovanj, vendar pa je treba poudariti, da v celotnem opazovanem obdobju število nenaseljenih stanovanj raste, in sicer se je njihovo število povečalo za 28.620 enot, naseljenih pa za 19.667.

Leta 2021 je bilo v Sloveniji le 9 % stanovanj najemnih, kar je izjemno nizko v primerjavi z evropskim povprečjem. Od teh je bilo 65,3 % neprofitnih in 34,7 % profitnih. Delež najemnih stanovanj se je od leta 2018 sicer povečal, vendar ostaja nezadosten glede na potrebe prebivalstva. Pomanjkanje javnih najemnih stanovanj je eden ključnih izzivov. Delež stanovanj v javni lasti je leta 2021 znašal 5,2 %, kar je pod ciljno vrednostjo ReNSP15–25 (5,6 %). Regionalne razlike so izrazite: najvišji delež najemnih stanovanj je v zasavski regiji (19,4 %), najnižji pa v pomurski (5,3 %). Vse regije so med letoma 2018 in 2021 zabeležile rast deleža najemnih stanovanj, kar kaže na postopno izboljšanje, toda še vedno nezadostno pokritost potreb.

Zaradi neurejenosti trga in pomanjkanja regulacije se del stanovanj oddaja na črno ali prek kratkoročnih platform, kot sta Airbnb in Booking. To dodatno zmanjšuje dostopnost dolgoročnih najemnih stanovanj. ReNSP15–25 poudarja potrebo po aktivaciji praznih stanovanj in gradnji novih javnih najemnih enot, vendar cilji še niso doseženi.

Kakovost stanovanj se izboljšuje, vendar je še vedno velik delež stanovanj brez osnovne infrastrukture ali z gradbenimi pomanjkljivostmi. Leta 2023 je bilo 19 % naseljenih stanovanj z vsaj eno težavo, kot so puščajoča streha ali vlažni temelji. Stanovanjska mobilnost se je v zadnjih letih povečala, kar kaže večjo prilagodljivost prebivalstva, regiji z najvišjo stopnjo stanovanjske mobilnosti sta osrednjeslovenska in obalno kraška. Stopnja stanovanjske mobilnosti je višja pri tujcih kot pri državljanih Slovenije.

V celotnem obdobju poročanja je bilo največ stanovanj dokončanih v osrednjeslovenski regiji (27,4 % v letu 2023), sledila ji je podravska (18,2 % v letu 2023). Najmanjše število dokončanih stanovanj je bilo v zasavski regiji, razen v letu 2016, ko je bilo najmanjše število teh zabeleženo v primorsko-notranjski regiji.

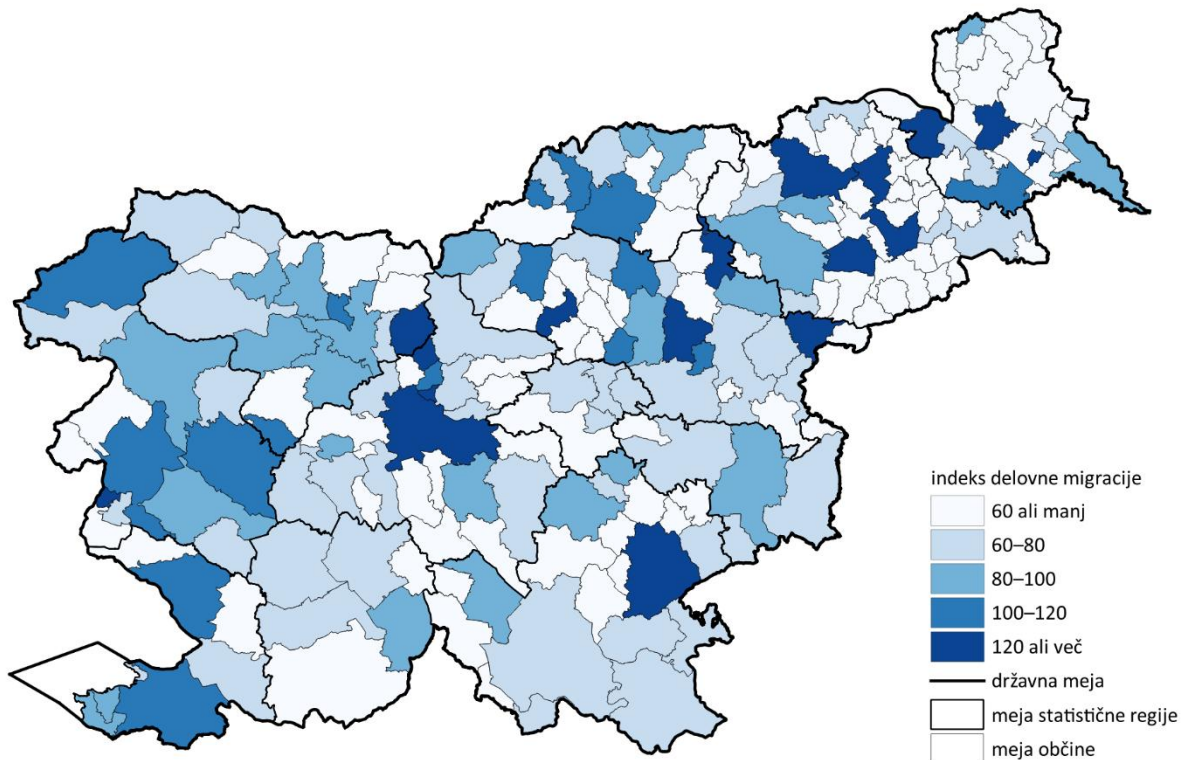
Preglednica 44: Število dokončanih stanovanj po številu sob v Sloveniji v obdobju 2015–2023 (vir: SURS, 2024)

Vrsta stanovanja	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1-sobna	154	155	197	124	141	219	207	360	369
2-sobna	231	240	290	316	361	321	507	488	784
3-sobna	385	477	448	499	653	644	718	844	1.128
4-sobna	636	730	688	748	868	765	851	885	875
5- in	1.370	1.373	1.421	1.350	1.392	1.591	1.749	1.717	1.763
skupaj	2.776	2.975	3.044	3.037	3.415	3.540	4.032	4.294	4.919

Regionalni prostorski razvoj je močno odvisen od gospodarske dejavnosti, pri čemer se med regijami kažejo razlike. Osrednjeslovenska regija izstopa z najvišjim BDP na prebivalca (39.367 EUR v letu 2022) in najvišjim indeksom delovne migracije (133), kar potrjuje njeno vlogo osrednjega zaposlitvenega središča. Nasprotno pa regije, kot sta zasavska in primorsko-notranjska, beležijo nizek indeks delovne migracije (60,9 in 68,6), kar pomeni, da večina delovno aktivnih prebivalcev odhaja na delo v druge regije. Bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca se je v Sloveniji med letoma 2019 in 2022 povečal za 16,3 %, pri čemer je bila najvišja rast v

osrednjeslovenski regiji (20,3 %), kar potrjuje gospodarsko moč glavnega mesta in osrednjeslovenske regije.

Slika 5: Indeks delovne migracije v občinah v letu 2023 (vir: SURS, 2024)

Število brezposelnih se je med letoma 2019 in 2023 zmanjšalo za 21,0 %. Slovenija tako beleži najnižjo stopnjo brezposelnosti do zdaj. Večja zaposlenost izboljšuje življenjski standard, hkrati pa so opazni pomanjkanje delovne sile, pritiski na plače in inflacijo, potrebe po prilagoditvi izobraževalnega sistema in povečanju priseljevanja. Indeks delovne migracije kaže, da so delovna mesta večinoma zgoščena v mestnih občinah, okoliške občine pa so izrazito bivalne.

Turizem spodbuja gospodarsko rast, ustvarja nova delovna mesta in povečuje prihodke lokalnega prebivalstva. Hkrati prispeva k razvoju infrastrukture, izboljšanju prometnih povezav ter ohranjanju kulturne in naravne dediščine. Regije z razvitim turizmom, kot je obalno-kraška ali gorenjska, beležijo višje naložbe v turistične zmogljivosti in storitve, kar privablja domače in tuje obiskovalce in povečuje družbeni proizvod. V Sloveniji se je število prihodov turistov med letoma 2017 in 2020 povečevalo, nato pa je zaradi pandemije močno upadlo, pri čemer je bilo v letu 2020 zabeleženih 51 % manj prihodov in več kot 42 % manj prenočitev v primerjavi z letom 2019. Pandemija je močno vplivala na turistične tokove – domači turizem je v letih 2020–2021 delno nadomestil upad tujih gostov, vendar se je po letu 2022 število nočitev domačih turistov ponovno zmanjšalo. Od leta 2020 do leta 2022 je bilo mogoče opaziti močno rast, ki se je med letoma 2022 in 2023 upočasnila. Največ domačih nočitev je bilo v obalno-kraški regiji, medtem ko so tuji turisti največ nočitev ustvarili v gorenjski regiji. Kljub pozitivnim učinkom na gospodarsko rast regije pa lahko turistična dejavnost ob čezmerni rasti povzroči degradacijo okolja, preobremenjenost infrastrukture, čezmerne rasti cen storitev in nepremičnim (predvsem stanovanj), manjšo kakovost bivanja lokalnega prebivalstva in družbene konflikte.

Promet podpira dnevno mobilnost in gospodarsko dejavnost, vendar individualni cestni promet povzroča negativne vplive, kot so izguba časa, izpusti toplogrednih plinov, hrup, prometne nesreče in čezmerna raba zemljišč. Zakon o celostnem prometnem načrtovanju (ZCPN, 2022) je uvedel strateški okvir za zmanjšanje teh vplivov, predvideva tudi izdelavo celostnih prometnih strategij na občinski, regionalni in državni ravni.

V cestnem prometu se je med letoma 2016 in 2023 povečal obseg prometa (preglednica 4). Stopnja motorizacije v Sloveniji narašča – leta 2023 je znašala 57,9 vozila na 100 prebivalcev, kar nas uvršča v vrh EU. Posledično so stroški gospodinjstev za mobilnost visoki – leta 2022 so dosegli 17,5 % družinskega proračuna, kar je občutno nad povprečjem EU (12,5 %). To kaže na veliko odvisnost od osebnega avtomobila in pomanjkljivo alternativo v obliki JPP.

Preglednica 5: Obseg cestnega prometa v milijonih km, število voznih kilometrov v Sloveniji registriranih vozil v slovenskem in tujem cestnem omrežju za leto 2024 (vir: Obseg cestnega prometa, 2024)

Kategorija vozil	2016	2019	2021	2023 (začasni podatki)	Indeks 2023/2016
osebni avtomobili (M1)	15.990	17.263	15.245	17.543	109,7
kolesa z motorjem in motorna kolesa (L)	201	224	206	224	111,4
tovorna vozila (N)	3.660	4.444	4.547	4.424	120,9
skupaj	19.989	22.072	20.097	22.324	111,7

Javni potniški promet (JPP) je ključen za trajnostno mobilnost, vendar njegova dostopnost in uporaba med regijami močno variirata. Leta 2024 je bilo z novimi koncesijami doseženo 20-odstotno povečanje števila voženj, vendar se je hkrati povečal delež prebivalcev brez dostopa do JPP. V 38 občinah ima več kot 90 % prebivalcev zadovoljivo pogostnost voženj, medtem ko v petih obmejnih občinah JPP skoraj ni. Dostopnost do središč z JPP v 45 minutah je za 6 odstotnih točk nižja kot dostopnost do postajališč, kar kaže na problem »zadnje milje«. Uporaba JPP stagnira, razen železniškega prometa, pri katerem se povečuje število potniških kilometrov, deloma zaradi uvedbe brezplačnih vozovnic in enotne vozovnice Slovenija. Še vedno pa je dostop do JPP omejen v manjših obmejnih občinah. Iz teh je pogosto neustrezen tudi potovalni čas z JPP do urbanih središč.

Kmetijstvo in gozdarstvo v Sloveniji sta ključni dejavnosti za krepitev samooskrbe s hrano, energijo in surovinami in za ohranjanje vitalnosti podeželja. Kmetijstvo se sooča z negativnimi trendi, kot so izguba kmetijskih zemljišč zaradi pozidave, opuščanje kmetijskih zemljišč in zaraščanje, kar vpliva tudi na prehransko varnost, podeželje pa se sooča s staranjem in zmanjšanjem števila prebivalcev. Obenem se razvijajo večje tržno usmerjene kmetije na območjih z dobrimi pridelovalnimi potenciali. Kmetijsko proizvodnjo kljub vremenskim izzivom zaznamuje povečevanje pri nekaterih kulturah (npr. pri žitu, oljnicah, krompirju in zeleni krmi z njiv je v letu 2023 opazno povečanje v primerjavi z letom 2022), medtem ko se pri živinoreji, sadjarstvu in zelenjadnicah beleži upad (Bedrač idr., 2023).

Površina gozdov se je po dolgem obdobju širitve ustalila, pri čemer gozd prekriva 58 % površine države. Deleži gozdnatosti se po regijah močno razlikujejo – v primorsko-notranjski regiji znaša ta 74 %, v regiji jugovzhodna Slovenija 68 %, v goriški regiji 67 %, savinjski 57 % in pomurski okoli 29 %. Gozdarstvo kaže stabilen prirastek lesnih zalog, mu pa v zadnjem času izrazito škodo povzročajo vremenske ujme in čezmerno razmnoževanje podlubnikov.

4 Upravljavski okvir urejanja prostora v Sloveniji

Sistem prostorskega načrtovanja v Sloveniji temelji na večnivojskem pristopu, ki vključuje državno, regionalno in lokalno raven. Prostorsko načrtovanje v Sloveniji je v pristojnosti

ministrstva, pristojnega za prostor, ki pripravlja predpise s področja urejanja prostora in graditve. Poleg tega koordinira ter nadzoruje pripravo strateških in izvedbenih prostorskih aktov na državni, regionalni in lokalni ravni. Na državni ravni se vizija in cilji prostorskega razvoja določajo z ReSPR50 in akcijskim načrtom za izvajanje ReSPRS50 (sprejet v letu 2025). Regionalni prostorski plani (RPP), ki so v pripravi, opredeljujejo razvojne prioritete regij, določajo cilje in prednostne naloge prostorskega razvoja v razvojnih regijah, medtem ko občinski prostorski načrti (OPN) določajo cilje in usmeritve na lokalni ravni. Zakon o urejanju prostora (ZUreP-3) uvaja večjo vključenost nosilcev urejanja prostora, poenotenje postopkov in digitalizacijo z uporabo sistema ePlan. Uveden je tudi sistem eGraditev za elektronsko poslovanje na področju graditve objektov.

Zakon o urejanju prostora (ZUreP-3, 2021) je prinesel spremembe, usmerjene v učinkovitejše vodenje postopkov priprave prostorskih aktov in upravljanje zemljiške politike, ki sta podlaga za doseganje trajnostnega prostorskega razvoja. Spremembe vključujejo vzpostavitev projektnega vodenja pri državnem prostorskem načrtovanju, večje sodelovanje nosilcev urejanja prostora in poenotenje postopkov od načrtovanja do dovoljevanja ter vključitev presoje vplivov na okolje v postopke priprave prostorskih izvedbenih aktov. ZUreP-3 vključuje spremembo postopkov za pripravo občinskega prostorskega načrta (OPN) s CPVO za pospešitev in skrajšanje postopkov. Spremembe pri sodelovanju deležnikov se navezujejo na pregledno sodelovanje državnih in lokalnih nosilcev urejanja prostora. V postopkih priprave prostorskih aktov se objava gradiv in izmenjava podatkov med udeleženci postopka izvajata v okviru prostorskega informacijskega sistema prek storitve elektronskega poslovanja na področju prostorskega načrtovanja (sistem ePlan). Sistem zagotavlja standardizacijo gradiv, večjo dostopnost do podatkov o prostorskih aktih, predvsem pa boljši nadzor nad izvajanjem postopkov. Z ZUreP-3 in GZ-1 je občinska inšpekcija pridobila pristojnosti za nadzor nad enostavnimi objekti, nezahtevnimi objekti in negradbenimi posegi v prostor, kar občinam omogoča učinkovitejši nadzor nad posegi v prostor in gradnjo objektov.

Potekajoče spremembe v sistemu prostorskega načrtovanja vključujejo digitalizacijo postopkov, poenostavitev administrativnih procesov in večjo integracijo okoljskih presoj. Cilj teh sprememb je povečanje učinkovitosti in odzivnosti sistema in zagotovitev bolj trajnostnega prostorskega razvoja.

Ministrstvo je vzpostavilo **Prostorski informacijski sistem (PIS)**, ki je celovita digitalna platforma, ki jo sestavljajo digitalne storitve državne uprave in omogoča elektronsko poslovanje na področju prostorskega načrtovanja. Sistem združuje in poenostavlja dostop do koristnih informacij in razlag o vsebinah s področja urejanja prostora in graditve objektov, aktualnih objav o postopkih priprave prostorskih aktov in postopkih s področja graditve, zbirki podatkov, grafičnih vpogledov v ažurne in verodostojne podatke in dostop do digitalnih storitev, s katerimi se zagotavlja elektronsko poslovanje³.

Elektronsko poslovanje na področju prostorskega načrtovanja omogoča sistem **ePlan**, na področju graditve objektov pa sistem **eGraditev**. V sistem ePlan in eGraditev so vključeni pripravljavci in izdelovalci prostorskih aktov, nosilci urejanja prostora, investitorji, projektanti, mnenjedajalci, upravni in inšpekcijski organi, občine, Ministrstvo za naravne vire in prostor in javnost.

³ <https://pis.eprostor.gov.si/pis/predstavitev-sistema>.

Kaj omogoča ePlan?

- Izvajanje dejavnosti v postopkih priprave prostorskih aktov (npr. oddaja vlog in gradiv, preverba ustreznosti oddanih gradiv),
- sporazumevanje med udeleženci v postopkih,
- javni vpogled v postopke priprave in sprejemanja prostorskih aktov,
- oddajo pripomb in predlogov med javnimi razgrnitvami,
- vodenje osnovnih podatkov o prostorskih aktih (npr. uradne objave, grafični podatki, povezave med prostorskimi akti),
- druge podporne funkcije (npr. spremljanje terminskih planov).

Kaj omogoča eGraditev?

- Pomoč pri pripravi projektne dokumentacije,
- oddajo vlog za pridobitev projektnih pogojev in mnenj,
- oddajo vlog v upravnih postopkih graditve objektov,
- prijavo začetka gradnje,
- plačevanje dajatev in prispevkov,
- obravnavo vlog in prejemanje povratnih odločitev upravnih organov in mnenjedajalcev,
- spremljanje postopkov,
- javni vpogled v dokumentacijo integralnih postopkov z možnostjo priglasitve udeležbe v postopku.

Temeljni prostorski akti občin so občinski prostorski načrti (OPN). Do konca leta 2024 OPN ali prostorskih redov občin (PRO) še vedno ni sprejelo 23 občin. Med razlogi za zamude pri sprejetju OPN so dolgi postopki izdelave hidrološko-hidravličnih študij in okoljskih poročil, usklajevanje z MKGP zaradi posegov na kmetijska zemljišča in nadomeščanje teh, usklajevanje z drugimi NUP in v nekaterih primerih nedejavnost občin pri pripravi OPN. MNVP nudi občinam MNVP aktivno podporo pri pripravi OPN z organizacijo koordinacijskih sestankov z NUP in podporo NUP pri prioritetnem reševanju vlog.

Nevladne organizacije (NVO) imajo pomembno vlogo pri izboljšanju participacije v prostorskem načrtovanju. Delujejo kot strokovne, zagovorniške in kulturne organizacije, pogosto povezane v Mrežo za prostor. Njihove dejavnosti vključujejo ozaveščanje, izobraževanje, pilotne projekte in vključevanje javnosti, zlasti mladih. Med letoma 2021 in 2023 so izvajale številne projekte, povezane s trajnostno mobilnostjo, podnebnimi spremembami, kulturno dediščino in participativnim načrtovanjem. NVO poudarjajo potrebo po večji finančni in strokovni podpori ter vključevanju v oblikovanje politik. Ministrstvo za naravne vire in prostor je v ta namen izvedlo več razpisov za sofinanciranje projektov.

5 Priporočila za izboljšanje politik in njihovega izvajanja

Poročilo prinaša v zaključku številna priporočila resornim politikam za boljše in uspešnejše doseganje ciljev prostorske politike ob upoštevanju prepoznanih in v poročilu opisanih prostorskih trendov in izpostavljenih prostorskih izzivov. V povzetku poročila navajamo najpomembnejša, od katerih je prvih pet sklopov priporočil razvrščenih po ciljih prostorskega razvoja, določenih v ReSPR50, sledijo pa še priporočila na področju upravljalvskega okvira prostorskega načrtovanja.

Cilj 1: Vzpostaviti ustrezne razmere za prehod v podnebno nevtralno družbo

- Krepitev vloge prostorskega načrtovanja: pri vseh posegih v prostor je treba upoštevati varstvo pred naravnimi nesrečami. Na nevarnih območjih je treba preprečiti posege v prostor, vključno z gradnjo stavb in infrastrukture.
- Pri načrtovanju prihodnje rabe prostora je treba natančno upoštevati zemljevide naravnih nevarnosti. Pri načrtovanju prostorskih ureditev in posegih v prostor je treba upoštevati pričakovane učinke podnebnih sprememb, ki se kažejo v pogostnosti in intenzivnosti ekstremnih naravnih pojavov, kot so intenzivne padavine, poplave, suše, zemeljski plazovi in veliki požari.
- Ponovno je treba oceniti, spremeniti in naravnim nevarnostim prilagoditi namensko rabo prostora na območjih, ki so že predvidena za poselitev in infrastrukturo, s čimer bi odločneje vplivali na zmanjšanje prihodnjih škod. Treba je proučiti možnost premestitve objektov, ki so najbolj ogroženi zaradi naravnih nesreč.
- Intenzivno je treba uvajati ukrepe trajnostne mobilnosti, kot so JPP, zmanjševanje površin za motorni promet, celostno urejanje varnih pešpoti in kolesarskih poti, tudi ločeno od prometnic ter povezano z načrtovanjem zelene infrastrukture in zelenih sistemov naselij.

Cilj 2: Doseči mednarodno konkurenčnost slovenskih mest

- Krepitev razvojne vloge mest – funkcionalno povezovanje med središči v širših mestnih območjih za večjo usklajenost in učinkovitost prostorskega razvoja, izboljšanje infrastrukturne opremljenosti in dostopnosti storitev, krepitev ponudbe dostopnih stanovanj v regijah z rastjo prebivalstva (npr. osrednjeslovenska) za obvladovanje povečanega povpraševanja po stanovanjih in storitvah in spodbujanje enakomernejše regionalne rasti.

Cilj 3: Zagotoviti kakovost življenja na urbanih in podeželskih območjih

- Prilagajanje storitev splošnega pomena na območjih s pospešenim staranjem in upadom števila prebivalcev – povečanje zaposlitvenih možnosti in dostop do storitev za starajoče se prebivalstvo, zlasti v pomurski in koroški regiji.
- Zagotavljanje večje kakovosti javnih grajenih in zelenih površin ter njihove uporabne vrednosti in pestrosti funkcij s kakovostnimi prostorskimi in ekološkimi rešitvami. V prostorskih aktih je treba načrtovati čim enakomernejšo razporeditev kakovostnih javnih odprtih površin v vseh delih mest in naselij, da se prepreči prostorska segregacija, ter podati prostorske izvedbene pogoje za njihovo oblikovanje in urejanje, vključno z zahtevami za izvedbo javnih natečajev in variantnih rešitev.
- Treba je učinkovito izvajati ukrepe za ureditev področja zasebnega najema in ugotoviti, koliko stanovanj je dejansko praznih. Cilja uvedbe ustreznih fiskalnih in drugih regulativnih instrumentov na področju zasebnega najemnega trga morata biti aktivacija

praznih stanovanjskih nepremičnin in spodbujanje reguliranega opravljanja dejavnosti oddajanja stanovanj na zasebnem trgu.

Cilj 4: Okrepiti prostorsko identiteto

- Povezati je treba ukrepe prostorske in kmetijske politike, usmerjene v ohranjanje prepoznavnih krajinskih prvin, ter okrepiti upravne postopke na vseh ravneh (od zakonodajne do inšpekcijske) in službe (območne enote) za varstvo kulturne dediščine in varstvo narave.
- Uvesti je treba finančne spodbude za občine za pripravo in izvedbo projektov celovite prenove naselij in za investitorje pri prenovi stavb kulturne dediščine.

Cilj 5: Izboljšati odpornost in prilagodljivost prostora na spremembe

- Krepitev je treba odpornost naselij na podnebne spremembe z ustreznim urejanjem javnih grajenih in zelenih površin (intenzivno ozelenjevanje z drevesno in drugo primerno vegetacijo, urejanje ponikovalnih, vodnih in razlivnih površin, zagotavljanje prevetrenosti idr.).
- Zagotavljanje potresne varnosti objektov, ki so bili zgrajeni pred uveljavitvijo predpisov za potresno varnost, zagotavljanje potrebne energetske učinkovitosti objektov in univerzalne dostopnosti za vse, izboljšanje kakovosti stanovanj oz. dvig stanovanjskega standarda.
- Okrepitev in usposabljanje prostorskih načrtovalcev, inženirjev in strokovnih služb na področju podnebno odpornega prostorskega načrtovanja in graditve ter upravljanja, urejanja in vzdrževanja javnih grajenih in zelenih površin v naseljih.
- Povezati raznovrstne ukrepe v prostoru, ki se pogosto izvajajo nepovezano in s sektorskimi akcijskimi programi, pri čemer ni celovite prostorsko-načrtovalske obravnave.

Sistem prostorskega načrtovanja

- Treba je sprejeti občinske prostorske načrte v občinah, ki jih še nimajo. Šele celotna pokritost Slovenije z občinskimi prostorskimi načrti bo omogočila enoten pregled stanja na področju rabe prostora in tudi primerljivo usmerjanje prostorskega razvoja s sodobnimi prostorskimi izvedbenimi akti.
- Okrepiti je treba sodelovanje med nevladnimi organizacijami in ministrstvom v okviru razpisov za pilotne projekte in podporo za večjo prepoznavnost projektov. Priporočljive teme so: oživljanje javnega prostora, razvoj skupnostnih praks in podpora trajnostnim modelom, ki vključujejo javnost v procese urejanja prostora.
- Postopoma je treba zagotoviti sistematično spremljanje sprememb v prostoru in nadzor nad posegi v prostor. To bo mogoče na podlagi vse večje količine podatkov daljinskega zaznavanja (aerofotografije in satelitski posnetki) in podatkov, zaznanih v internetu stvari.
- Priporoča se vzpostavitev digitalnega dvojnika prostora (digitalna različica fizičnega predmeta, storitve, procesa ali sistema), ki bo vseboval podatke o obstoječih objektih (kataster nepremičnin, topografski podatki) ter podatke o načrtovanih objektih iz sistema eGraditev in ureditvah iz sistema ePlan.